

הלכות לשון הרע באינטרנט לאור החקיקה והפסיקה בישראל

מבוא

על הזכות לשם טוב כערך יסוד במשפט הישראלי נכתב רבות במספר פסקי דין מנחים. שני ציטוטים מפסקי דין אלו מבטאים אולי באופן הטוב ביותר את גישת הפסיקה לזכות האדם לשמו הטוב.

נשיא בית המשפט העליון לשעבר השופט אהרון ברק כתב בע"א 214/89 אבנרי נ. שפירא, פד"י מג' (3) 840 בעמ' 856 כדלקמן:

"כבוד האדם ושמו הטוב חשובים לאדם כחיים עצמם. הם יקרים לו לרוב יותר מכל נכס אחר".

בפרשת רשת שוקן כתב כב' השופט ריבלין בע"א 4534/02 רשת שוקן בע"מ נ. אילון הרשקוביץ, פד"י נח(3) 553 כי:

"שמו הטוב של אדם - המוניטין שצבר לעצמו במהלך חייו - הוא נכס מקניינו, הנרכש לעיתים בעמל רב ולאורך זמן. הוא מהווה ביטוי חשוב לכבודו של האדם: הן כבוד במובן honor, לאמור - ההוקרה וההכרה הנובעים ממעמדו בחברה אליה הוא משתייך, והן כבוד במובן dignity, לאמור - להימנות על בני הקהילה, ובכך להגשים את עצמו ולעצב את אישיותו".

חקיקה

חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן: "החוק") מגדיר את עוולת לשון הרע במישור האזרחי ואת עבירת לשון הרע במישור הפלילי. סעיף ההגדרות של החוק מפרט לשון הרע באופן הבא:

לשון הרע מהי (תיקון התשנ"ז)

1. לשון הרע היא דבר שפרסומו עלול -

(1) להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרה לשנאה, לבוז או ללעג מצדם;

(2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו;

(3) לפגוע באדם במשרתו, אם משרה ציבורית ואם משרה אחרת, בעסקו, במשלח ידו או במקצועו;

(4) לבזות אדם בשל גזעו, מוצאו, דתו, מקום מגוריו, מינו או נטייתו המינית.

בסעיף זה, "אדם" - יחיד או תאגיד.

עד כאן לעניין הגורם הישיר היוצר את עוולת לשון הרע ואולם נשאלת השאלה האם מלבד המעוול ישנם גורמים נוספים האחראיים לפרסום לשון הרע?

אחריות לפרסום לשון הרע

לעניין אחריות פרסום לשון הרע נוקט החוק בזו הלשון:

אחריות בשל פרסום באמצעי התקשורת (תיקון התשמ"ד)11.

(א) פורסמה לשון הרע באמצעי תקשורת, ישאו באחריות פלילית ואזרחית בשל לשון הרע, האדם שהביא את דבר לשון הרע לאמצעי התקשורת וגרם בכך לפרסומו, עורך אמצעי התקשורת ומי שהחליט בפועל על הפרסום, ובאחריות אזרחית ישא גם האחראי לאמצעי התקשורת.

(ב) באישום פלילי לפי סעיף זה תהא זו הגנה טובה לעורך אמצעי התקשורת שנקט אמצעים סבירים כדי למנוע פרסום אותה לשון הרע ושלא ידע על פרסומה.

כלומר ניתן לראות כי החוק רואה למעשה שלושה גורמים העשויים להיות אחראיים לפרסום לשון הרע והם:

(א) כותב הדברים בכבודו ובעצמו.

(ב) עורך אמצעי התקשורת שאפשר את פרסום הדברים.

(ג) האחראי על אמצעי התקשורת באחריות אזרחית בלבד.

מהו אמצעי תקשורת

לעניין הגדרת אמצעי תקשורת מגדיר המחוקק:

(ג) בחוק זה -

"אמצעי תקשורת" - עיתון כמשמעותו בפקודת העיתונות (להלן - עיתון) וכן שידורי רדיו וטלוויזיה הניתנים לציבור;

"עורך אמצעי תקשורת", בעיתון - לרבות עורך בפועל, ובשידור - לרבות עורך התכנית שבה נעשה הפרסום;

"אחראי לאמצעי התקשורת", בעיתון - המוציא לאור, ובשידורי רדיו וטלוויזיה - מי שאחראי לקיומם.

לאור האמור בחוק נפנה אל פקודת העיתונות ושם נראה בסעיף 2 לפקודה את ההגדרה לעיתון כך:

"עיתון" פירושו כל דבר-דפוס המכיל חדשות, ידיעות, סיפורי-מאורעות, או כל הערות, ציונים, או ביאורים בקשר עם אותם חדשות, ידיעות או סיפורי-מאורעות, או עם כל עניין אחר בעל חשיבות ציבורית, הנדפס בכל לשון והיוצא לאור בישראל למכירה או להפצת-חינם, לעתים

קבועות או בלתי-קבועות, אך אין הוא כולל כל דבר-דפוס היוצא לאור ע"י ממשלת ישראל או למענה;

ולשם בדיקה האם אתר אינטרנט עומד בהגדרה של שידורי רדיו וטלוויזיה נפנה לחוק רשות השידור, התשכ"ה-1965 לפרק הראשון: "הוראות יסוד בסעיף הפרשנות" שם מוגדרים השידורים – "שידורי רדיו ושידורי טלוויזיה הניתנים לציבור", גם כאן אין כל התייחסות לאינטרנט.

פרשנות – האם מדובר בהסדר שלילי ?

לאחר הקדמה ארוכה זו לכאורה לא ראינו ולו אזכור אחד הקושר את מרחבי האינטרנט לעולת לשון הרע במובן אחריות עורך לפרסום. לפי דיני הפרשנות תטען אסכולת הפירוש הדווקני כי במקום בו המחוקק רצה להביע את דעתו לעניין האינטרנט במסגרת חקיקה אזי עשה כן מפורשות וכדוגמא ניתן להביא את חוק הבחירות (דרכי-תעמולה), התשי"ט-1959:

הסדר פרסום סקר בחירות (תיקון התשס"ג)

16ה. (א) בסעיף זה –

"מפרסם בכתב לציבור" - לרבות בעיתון או באינטרנט;

דוגמא נוספת ניתן לראות בתקנות חובת המכרזים, התשנ"ג-1993:
פרסום מכרז פומבי (תיקונים: התשנ"ג, התשנ"ו, התשנ"ח)

א. רצה משרד להתקשר בחוזה הטעון מכרז פומבי, תפרסם ועדת המכרזים הודעה על כך בעיתון יומי היוצא לאור בישראל בשפה העברית ובאתר באינטרנט. כתובת אתר האינטרנט תפורסם בשניים משלושת העיתונים הנפוצים בישראל,

ניתן כאמור ללמוד מדוגמאות אלו כי המחוקק מכיר באינטרנט כאמצעי תקשורת ואף מגדיר במספר חוקים ותקנות דרכי פרסום באינטרנט. משכך, נשאלת השאלה מדוע לחוק איסור לשון הרע לא ניתנה תוספת בה יוגדר כי אתר אינטרנט הנו אמצעי תקשורת לעניין עולת איסור לשון הרע? שהרי האינטרנט כיום הנו אחת המדיות המשפיעות ביותר על חיינו והנו מקור מידע בלתי נדלה. יש שיאמרו כי הסיבה נעוצה בכך שהחוקים שאזכרו דלעיל הנם בני עשרות שנים ומשכך לא הוכנסה בהם התייחסות לתחום האינטרנט שכבש את העולם רק בשנים האחרונות. מנגד, גם בחוק איסור לשון הרע הוכנסו שינויים במהלך השנים ומשכך לא ברור מדוע לא ניתנה התייחסות לאינטרנט כלל ועיקר.

דעת הפסיקה

כב' השופט חשין מתייחס לסוגיה זו בתב"מ 16/2001 סיעת ש"ס נ' אופיר פינס פ"ד נה(3), 159, 167 באמרו:

"יכול היה המחוקק, לו אך רצה, להוסיף לחוק התעמולה הוראות בנושא האינטרנט - כשם שהוסיף לחוק התעמולה, משסבר כי ראוי לעשות כן, הוראות בנושא הרדיו, בנושא הטלוויזיה ובנושאים אחרים רבים ומגוונים. המחוקק נמנע מגעת באינטרנט, ואת שנמנע המחוקק מעשות - בין במתכוון בין שלא במתכוון - לא נשלים אנו".

בבשא 004995/05 פלונית נ' בזק בינלאומי בע"מ עורכת כב' השופטת ד"ר מיכל אגמון - גונן סקירה נרחבת לעניין לשון הרע באינטרנט ומתייחסת בהחלטתה גם לנושא החקיקה:

"בדין הישראלי לא קיימות הוראות הנוגעות ישירות לסוגיית השימוש והפרסום באינטרנט, לרבות איסור קונקרטי על לשון הרע באינטרנט, וחשיפת שמות גולשים על ידי ספק האינטרנט, אף קיימות הוראות הנוגעות לאמצעי התקשורת האחרים. המחלוקת שנתגלעה בין הצדדים הינה משפטית, ונסובה על שאלת תחולתן של ההוראות הנוגעות ללשון הרע באמצעי התקשורת האחרים גם על האינטרנט".

בפסק הדין הראשון שעסק בנושא לשון הרע באינטרנט בק.פ (קובלנה פלילית) 145/00 ויסמן נ' גולן קבעה כב' השופטת רייד-שפירא כי אתר אינטרנט נכנס להגדרה של עיתון לעניין אחריותו של האתר לפרסום התוכן שבו ואולם יש לזכור כי במקרה זה דובר על אתר אינטרנט שלמעשה שימש כעיתון מקוון לכל דבר ועניין אשר ערך וליקט את החומר שפורסם בו. במקרה הנ"ל עורך האתר היה אותו העורך של העיתון המודפס ולמעשה היה מדובר בעיתון שהיה זהה לעיתון המודפס והיווה למעשה גרסה מדויקת שלו שפורסמה באינטרנט.

לעומת זאת בפסק דין מאוחר יותר ת.א 7830/00 בורוכוב ארנון נ' פורן אלישי בוחן כב' השופט אמיר את הסוגיה הנ"ל פעם נוספת. בפסק דין זה קובע השופט אמיר כי אתר אינטרנט אינו נחשב כעיתון באופן הגדרתו בחוק איסור פרסום לשון הרע ונראה כי זו למעשה ההלכה הנהוגה כיום בבתי המשפט בכל הקשור לאחריות עורך אמצעי תקשורת לפרסום לשון הרע.

בתב"מ 01/16 סיעת ש"ס נ' פינס פ"ד נה(3), 159, 167 עמד על כך כב' השופט מ' חשין באמרו:

"... רשת האינטרנט, שלא כרדיו וטלוויזיה, פותחת פתח רחב לפני היחיד לקחת חלק בשיח הפוליטי ולומר את דברו במישרין. אם עד-כה לא היה היחיד יכול להשמיע את קולו אל רבים, אלא אם אמצעי התקשורת מקובל - הרדיו או הטלוויזיה - הואיל בטובו לאפשר לו להשמיע את קולו, הנה כיום נפתחה הבמה בפני הכול, והיחיד יכול שיהיה גם מאזין גם דובר. יהיו אף מי שיאמרו כי זוהי הדמוקרטיה בגאונה: שכל יחיד יוכל לומר את דברו ולהשפיע על חברו ועל מי שאינו חברו".

ובאותו פסק דין השופט חשין מבהיר, כי אין זה ראוי להחיל על דרך ההיקש את הכללים הרלוונטיים לרדיו ולטלוויזיה אל האינטרנט, שכן השוני ביניהם רב:

"אם נתבונן ברשת האינטרנט ונעמיד בצדה את הרדיו והטלוויזיה, וידענו כי השניים שונים הם באורח מהותי. כך, למשל, השידורים ברדיו ובטלוויזיה מוסדרים על-פי דין בעוד אשר האינטרנט נעדר כל רגולציה שהיא; תדרי הרדיו והטלוויזיה מוגבלים הם במספרם (כהיום הזה) ואילו במרחב האינטרנט אין מחסור במשאב הערוצים; הרדיו והטלוויזיה, כל אחד מהם, הינו מדיום שיכולת ברירת התכנים בו מעטה עד-לאין-שיעור מן היכולת לברור תכנים באינטרנט. יתר-על-כן, המאזין לרדיו והצופה בטלוויזיה הינם מאזין וצופה פסיביים – השניים הם בבחינת "מאזין שבוי" ו"צופה שבוי" – בעוד אשר המשתמש באינטרנט הינו, במובן מסוים, גם שחקן על הבימה. יתר-על-כן, האינטרנט שונה מאחיו ומאחותו הבכירים גם במהירות התעבורה, בזמינות השירות, בפשטות ובעלות. מאפיינים אלה, השונים באינטרנט מזה, וברדיו ובטלוויזיה מזה, מצדיקים אף יחס שונה לאינטרנט מכאן ולרדיו ולטלוויזיה מכאן".

אחריות פלילית

סעיף 6 חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה – 1965 אומר כדלקמן:

לשון הרע - עבירה

המפרסם לשון הרע, בכוונה לפגוע, לשני בני-אדם או יותר זולת הנפגע, דינו - מאסר שנה אחת.

בע"פ 83/677 בורוכוב נ' יפת פ"ד לט(3), כבי הנשיא לשעבר ברק הבהיר אימתי יש להטיל על המפרסם לשון הרע אחריות פלילית:

"מהי המטרה החקיקתית, העומדת ביסוד האחריות הפלילית לפרסום לשון הרע? נראה לי, כי מטרה זו אינה יכולה להתמצות באינטרס של הפרט להגנה על שמו הטוב. אינטרס זה מוגן במישור האזרחי, ואין פגיעה בו כשלעצמה מצדיקה אחריות פלילית. אכן, המחוקק עצמו שלל את הזיהוי בין האחריות הפלילית לבין האחריות האזרחית.

נמצא, כי המטרה החקיקתית, העומדת ביסוד האחריות הפלילית, חייבת להיות קשורה, מטבע הדברים, באינטרס ציבורי, אשר הפגיעה בו יש בה כדי להצדיק, בנוסף לאחריות האזרחית, גם סנקציות פליליות. אינטרס ציבורי זה הוא המשתקף אפוא בביטוי "בכוונה לפגוע" אשר בסעיף 6 לחוק. אינטרס ציבורי זה חייב לקחת בחשבון לא רק את האיזון בין חופש הביטוי לבין הזכות לשם הטוב, אלא חייב הוא להתחשב גם בחופש האישי מסנקציה פלילית מזה ובשלום הציבור מזה. כיצד ניתן אפוא לגבש אמת מידה ראויה לאינטרס ציבורי, אשר, מחד גיסא, תיתן הגנה מספקת לחופש הביטוי ולחופש האישי, ומאידך גיסא, תיתן הכרה ראויה לשמו הטוב של אדם ולשלום הציבור? נראה לי, כי אמת מידה זו היא, אם הפרסום נועד לפגוע בשמו הטוב של אדם אם לאו. כך, למשל, כאשר המפרסם פועל מתוך "כוונות רעות ומזימות ארסיות" - כלשונו של השופט אגרנט... - או כאשר מהפרסום עולים "הזדון והרשעות" - כלשונו של השופט עציוני... - מתגבש אותו אינטרס ציבורי, המצדיק לא רק אחריות אזרחית אלא גם אחריות פלילית.... החופש האישי וחופש הביטוי נסוגים, כאשר קיים רצון לפגוע באחר. אותו רצון לפגוע מצדיק התערבות ציבורית בהגנה על היחיד, שכן שלום הציבור נפגע, מקום שאדם מפרסם לשון הרע מתוך רצון או מתוך מטרה או מניע לפגוע"

על מנת לעמוד קצת יותר על ההבדלים בין המישור הפלילי ובין המישור האזרחי נשווה בין סעיף 6 המגדיר את המישור הפלילי ובין סעיף 7 המגדיר את המישור האזרחי.

סעיף 7 אומר כדלהלן :

לשון הרע - עוולה אזרחית (תיקון: תשכז)

פרסום לשון הרע לאדם אחד או יותר זולת הנפגע תהא עוולה אזרחית.....

מהשוואה בין שני הסעיפים ניתן לראות כי "דלת הסף" הפלילית דורשת שני בני אדם או יותר בעוד האזרחית דורשת בן אדם אחד או יותר. בנוסף, דורשת "דלת הסף" הפלילית "כוונה לפגוע" כלומר ישנה דרישה לכוונת זדון בפרסום לשון הרע על מנת להטיל אחריות פלילית על מפרסם.

כאמור הנשיא לשעבר ברק עומד על ההבדלים בפרשת **בורוכוב נ' יפת** וכמו כן בפרשת **פלוגית נ' בזק** עומדת על כך באופן נרחב כב' השופטת אגמון.

לעניינינו, ככל הנראה אין הבדל בגישת הפסיקה לגבי האינטרנט בעניין עוולה אזרחית או פלילית והשאלות המשפטיות הנבחנות הן זהות למרחב הפיזי הרגיל ולמרחב הווירטואלי.

חשיפת שמות גולשים מעוולים

בבש"א 127120/02 (שלום ת"א) נירית ירון ואח' נ' וואלה תקשורת ואח' אומרת כב' השופטת יהודית שבח :

"המפרסם דבר מה באמצעי התקשורת אינו יכול לעשות כן תחת מסווה ועליו לשאת באחריות באופן אישי במידה ויתברר כי עשה דבר מה שאינו כשורה. בית המשפט איננו משחק במחבואים ומנהל הליכים כנגד בעלי דין המזדהים בשמם המלא"

בבש"א 06/1752 רמי מור נ' בזק בין לאומי אומרת כב' השופטת בית – נר :

"רק במקרה בו קיים חשש ממשי כי הפרסומים עולים כדי ביצוע עבירה פלילית יש מקום לשקול גילוי פרטי מחבר המידע".

בבש"א 5478/06 קי.אס.פי מחשבים בע"מ נ' ברק אי.טי.סי. (1995) החברה לשירותי בזק בינלאומיים בבית המשפט השלום בחיפה כותב כבוד השופט ש. לבנוני :

"לנוכח דיני לשון הרע, כי על מנת להקים אחריות פלילית, בנוסף לזו האזרחית, חייב להתקיים היסוד של "הכוונה לפגוע". משמע, לא די באלמנטים הרגילים של לשון הרע, המקימים חבות אזרחית בלבד"

ובסיום:

"מתן צו להורות על חשיפת זהותם של גולשים אנונימיים, יש בו בעייתיות, אבק של מלשינות והפרה של ציפיותיהם הסבירות של הגולשים לשמירה על האנונימיות שלהם וביצור חופש הביטוי שלהם. ההכרעה שלי מעמידה את המבקשת במצב חמור על פיו, ייתכן, שנמנעת ממנה האפשרות להגיש תובענה אזרחית ולהיפרע על נזקה. אכן ראוי היה שהמחוקק יקבע את האיזונים הראויים לנוכח מציאות טכנולוגית זו המחייבת אמירות מחודשות של המשפט בסוגיות אלו שבדיני לשון הרע. משעה שהמחוקק נמנע לומר את דברו, ומערכת האיזונים שנוצקה בפרשת פלונית מקובלת עליי, לא נותר לי אלא לפסוק לדחיית הבקשה"

בת.א. 03/037692 (שלום-ת`א) יצחק סודרי ואח`נ` היידפארק מרכז הפורומים הישראלי ואחרים נאמר ע"י כב' השופטת שבח:

"עניינן של המשיבות הפורמאליות בשאלה העקרונית והמהותית בלבד, דהיינו, האם מפעיל אתר ו/או ספק שירות רשאי לגלות מידע שיחשוף את פרטיהם האישיים של גולשי האינטרנט אשר מסרו הודעה כלשהי באחד הפורומים. לא אחדש דבר באם אומר כי הגלישה באינטרנט מאופיינת באנונימיות והקשר אינו אישי כי אם וירטואלי.

מרבית הגולשים מסווים את זהותם ומכנים עצמם בשם כינוי. ניתן לומר כי האנונימיות מאפיינת את הפורומים השונים, ואולי זהו סוד קסמם וסוד משיכתם. אלא שהבעיה מתעוררת כאשר האנונימיות מנוצלת, לעיתים, לפרסום הודעות כזב ו/או פוגעניות, כאשר הגורם הפוגע משתמש כמגן במעטה האנונימיות, ומסתתר תחתיו"

חשיפת שמות גולשים באינטרנט מהווה כיום "עקב אכילס" בפסיקה, כך לדעת הכותב, שכן בתי המשפט חסמו שלא במתכוון אפשרות להגשת תביעות לשון הרע כנגד גולשים המסתתרים מאחורי כינויים בפורומים או בטוקבקים.

כיום הפסיקה קובעת כי רק במצב בו לשון הרע תתפרש לאור סעיף 6 לחוק היינו במישור הפלילי, רק אז יצווה בית המשפט על חשיפת פרטי המעוול ואז יתאפשר לנפגע לנהל הליך משפטי כנגדו.

במצב הדברים האמור כיום נדרש הנפגע לעבור דרך ייסורים שבסופה סיכויי לקבל את פרטי המעוול שואפים לאפס בו בזמן שאינו יכול להיפרע מן האתר עצמו בו פורסמו הדברים שכן כפי שראינו הפסיקה אינה רואה בעורך האתר עורך אמצעי תקשורת כמשמעותו בחוק איסור לשון הרע.

דבר זה יוצר עיוות דין קשה ומאפשר השתלחות חסרת רסן תוך הסתתרות מאחורי כינויים סתמיים.

לדעת הכותב מטרת המחוקק לא הייתה לאפשר למעוולים לחסות תחת כנפי האנונימיות ומשכך לא ברור מדוע בתי המשפט כה חרדים לפרטיות המעוולים ואינם מאפשרים להיפרע מהם.

בשיטת המשפט הנהוגה בישראל ראוי היה כי כל הרואה עצמו נפגע מלשון הרע יהיה זכאי להתמודדות הוגנת אל מול המעוול בין כותלי בית המשפט במיוחד לאור העובדה כי פרטי המעוולים מצויים בידי בעלי האתרים או ספקי הגישה.

קיימות מספר שיטות בהן ניתן לקבל את תגובת המעוול ללא חשיפת פרטיו כגון ב"הליך פלוני אלמוני" הנהוג בארה"ב או באמצעות הטלת אחריות אזרחית על אתר האינטרנט עצמו תוך מתן אפשרות לאתר להיפרע מן הגולש לאחר סיום ההליך וכיוצא בכך.

מצב דברים כפי הנהוג כיום לפיו בתי המשפט מאפשרים חשיפת שמות גולשים רק במצב בו מדובר בעבירה פלילית הנו אבסורד שכן בהליך הקיים כיום לא ניתן כלל לחקור את הפוגע ולעמוד על היסוד הנפשי שהוביל אותו לכתוב את הדברים ולכן כיצד ניתן לקבוע האם הייתה כוונה לפגוע ללא חקירת המעוול וללא ידיעה מי עומד מאחורי הדברים?

בנוסף יש לזכור כי אנו עוסקים במשפט אזרחי ומשכך לא ברור מדוע נדרשת רמה פלילית על מנת לחשוף שם מעוול במשפט אזרחי?

בשל מצב דברים זה הונחה לאחרונה הצעת חוק התקשורת (בזק ושידורים) תיקון- זיהוי המגיבים באתרי אינטרנט – התשס"ז 2006 ע"י ח"כ ישראל חסון האומרת בזו הלשון:

"בלי לגרוע מסמכויות השר לפי סעיף זה, השר יקבע, בתקנות או ברישיון, הוראות לעניין חובתו של בעל רישיון מיוחד למתן שירותי גישה לאינטרנט, להבטיח כי באתרי אינטרנט שבהם ניתנת לגולשים האפשרות להגיב על תוכן הידיעות המפורסמות באתר, יידרשו הגולשים להזדהות בדרך שניתנת לאימות באמצעים סבירים כתנאי למתן אפשרות להגיב לתוכן כאמור"

הצעת חוק זו שהונחה על שולחן הכנסת לוקה בחסר שכן היא מתייחסת אך לדרישה להירשם באתר ואולם אין היא מחייבת את בתי המשפט להורות על חשיפת שמות גולשים בתיקי לשון הרע ולכן נראה כי הצעת חוק זו לא תשנה את המצב המשפטי כיום כפי שנקבע ע"י הפסיקה.

מהימנות ראיות

בעיה נוספת האופיינית למרחב הווירטואלי נוגעת למהימנות הראיות המונחות בפני בית המשפט. בדיונים משפטיים העוסקים בלשון הרע באינטרנט מונחים בפני השופטים העתקי תדפיסי דואר אלקטרוני, דפי פורום, דפי אינטרנט ועוד. כל אלו מועתקים למעשה מתוך המחשב וניתנים לעריכה או מניפולציה באמצעים פשוטים ביותר, דבר היכול להשפיע על תוצאות המשפט.

כב' השופטת מארק – הורנצ'יק מתייחסת לסוגיה זו בא' 64981/04 (שלום ת' א) בורוכוב נ' נוימן:

"יש ומהימנותם של מסמכי הדואר האלקטרוני – האישיים – איננה נופלת בהכרח ממהימנותן של ראיות קבילות אחרות. הדבר טעון הוכחה. מסמכים שמקורם בדואר אלקטרוני – נטמיילים – אישיים – לא פעם מעידים על מהימנותם אף טוב יותר ממרבית רישומי הנייר אשר בתי המשפט מעניקים להם מעמד של ראיות קבילות ללא עוררין. שהרי לנטמייל – מסמך הדואר האלקטרוני האישי נלווה מידע שאיננו מצוי על פי רוב בתרשומות נייר.

לנטמייל – מסמך הדואר האלקטרוני אישי מצורף מידע בדבר שמו וכתובתו הייחודית של השולח; רשימת הנמענים; מועד שיגור של הנטמייל; מועד קבלתו של הנטמייל אצל הנמען ברשת האינטרנט או אולטינט. כל אלה הם פרטים בעלי ערך רב בקביעת מהימנותה של ראייה.

זאת ועוד. שאלה של מהימנותו משקלו וסבירותו של הנטמייל יכולה להיעשות אף על פי אבחנה בין מייל סתמי שמקורו באתרים שונים, ובין מייל שמקורו ממאגר או מתחם (Domain) מוגן ומאובטח על ידי תוכנת הגנה בהתאם לטכנולוגיה זמינה.

הנטמייל – מסמך הדואר האלקטרוני האישי, מעיד על מועד יצירתו. עובדה זו מסייעת להכרעה בשאלה אם נוצר המייל – מסמך הדואר האלקטרוני בסמיכות זמנים רלוונטיים לאירוע נשוא העניין.

העובדה שהמייל – הדואר האלקטרוני מעיד על זהות כותבו וברשת אולטינט אף על מקבלו – יש בהם כדי לסייע לבית המשפט לבחון את השאלה – האם מדובר במי שהיה בעל ידע על תוכנו של המסמך.

אמנם האינטרנט, בהבדל מרשת אולטינט, חשוף לפריצה לאחרים לגרימת שבושים ושנוי מידע, מבלי שניתן במקרים מסוימים לעקוב אחר השינויים לאחר שבוצעו או לדעת שבוצעו שינויים. לכאורה, רצוי תמיד להעדיף מידע שמקורו במאגרי מידע עצמאים ומוגנים שאינם חשופים למניפולציות חיצוניות באמצעות האינטרנט.

התרופה לכך היא התרופה המקובלת בדיני הראיות שלנו – כי בית המשפט לא יקבע כראייה קבילה מידע פרטני שמקורו בנטמייל – מסמך דואר אלקטרוני אישי ללא אימות ברור בעדות או ראייה נוספת.

ולעניין נטל הראייה על מי מוטל להוכיח כי הראייה מזויפת אומרת כב' השופטת:

”הפתרון לכך מצוי אף הוא בדיני הראיות שלנו בדרך של העברת הנטל – כי הטוען “להתחזות” – יהיה הנטל עליו להוכיח בחו”ד מתאימה או בראיה אחרת כי המסמך איננו אוטנטי”

כאשר מפעיל הרשת מביא את הראייה הכתובה בית משפט ייתן לכך משקל רב שכן מפעיל הרשת הוא הגורם דרכו נרשמים הכותבים ומשכך סביר כי הנתונים הנמצאים ברשותו הנם נתוני אמת.

מן הדברים האמורים ניתן ללמוד כי בתי המשפט נותנים משקל ראייתי מלא לראיות הנאספות מן המרחב הווירטואלי בהתניה כי ראיות אלו ילוו בעדות אחת לפחות בדבר מהימנותן, ראייה נוספת או אמצעי אימות מסוג אחר.

במיוחד הדברים אמורים כאשר ראיות אלו מובאות ע"י עורכי האתר בידיהם מצוי החומר האוטנטי או אז ייתן בית המשפט משקל רב לראיה. בנוסף מעמידה השופת מארק הורנצ'יק תנאי לפיו הטוען כי ראיה שמקורה מן המרחב הווירטואלי הנה מזויפת אזי על הטוען טענה זו נטל ההוכחה.

פיצוי

השאלה האחרונה בה נדון במאמר זו עוסקת בסוגיית הפיצוי בגין לשון הרע באינטרנט.

סעיף 7א' לחוק איסור לשון הרע קובע כי:

(ב). במשפט בשל עוולה אזרחית לפי חוק זה רשאי בית המשפט לחייב את הנתבע לשלם לנפגע פיצוי שלא יעלה על 50,000 שקלים חדשים, ללא הוכחת נזק.
(ג). במשפט בשל עוולה אזרחית לפי חוק זה, שבו הוכח כי לשון הרע פורסמה בכוונה כדי לפגוע, רשאי בית המשפט לחייב את הנתבע לשלם לנפגע, פיצוי שלא יעלה על כפל הסכום כאמור בסעיף קטן (ב), ללא הוכחת נזק.

כלומר, על פי סעיף 7א' זכאי הנפגע לקבלת פיצוי מהפוגע בסך 50,000 ₪ מבלי לדון בשאלת הנזק.

על מנת לפסוק פיצוי מעבר לסכום של 50,000 ₪ יש להוכיח כי הייתה כוונה לפגוע באמצעות הפרסומים. נטל הוכחה זה מונח על כתפי התובע.

בא' 03 / 1392 (שלום נצרת) גורדון ניב נ' פלאוט סטיבן נקבע כי:

"בין יתר הנתונים שיש להביא בחשבון בקביעת סכום הפיצוי בגין הנזק הלא ממוני הוא התנהגות הנתבע.

בספרם של המלומדים גנאים, קרמניצר ושנור, לשון הרע, המצוי והרצוי, צוין בעמ' 398 כדלקמן:

"בחישוב נזק זה אפשר להתחשב גם בהתנהגות הנתבע (לדעת הכותב קיימת טעות והכוונה היא –התובע) לפני הפרסום ואחריו וביסוד הנפשי שלו, שכן גם התנהגות זו משפיעה על היקף הנזק הלא - ממוני.

כך למשל, מפרסם שטוען בבית המשפט שדבריו אמת, למרות שהוא יודע שאין הדבר כך, מגביר את נזקו של הנפגע. בדומה, מפרסם שיודע על שינוי עובדתי ומסרב לבקשת הנפגע לפרסם עדכון לדברים הפוגעים, מגביר את נזקו של הנפגע"

בע"א 83/243 עיריית ירושלים נ. גורדון פ"ד לט (1) 113 נקבע כי:

"פרובוקציה מצד הנפגע היא טעם מוכר להפחתת פיצויים עד כדי שלילתם המלאה והפטר המזיק מאחריותו".

מדברים אלו או למדים כי קביעת גובה הפיצוי נתונה בין השאר להתנהגות הצדדים ויכולה להיות שיקול ע"י בית המשפט בפסיקתו. הדברים פועלים כמובן באופן דו כיווני, כך לדוגמה באם נפגע מפרסום לשון הרע נקט גם הוא בלשון הרע כלפי אחר או נהג ב"התנהגות תורמת" כגון התגרות וכדומה אזי הדברים יכולים לבוא במסגרת שיקולי בית המשפט בקובעו את גובה הפיצוי אם בכלל.

סיכום

החקיקה בישראל בנושא לשון הרע אינה מזכירה כלל את האינטרנט כאמצעי מדיה ומשך נאלצו בתי המשפט לבצע היקש לסוגיות הקשורות לאינטרנט. במאמר זה נעשה ניסיון לכלול את כלל הפסיקה הרלוונטית עד היום בנושא לשון הרע באינטרנט. הפסיקה מכירה כיום באופן ברור באינטרנט כאמצעי פרסום לכל דבר והדברים נוגעים בין השאר גם להיות האינטרנט כר פעילות לפרסומי לשון הרע. הפסיקה מטילה כיום אחריות מלאה על המעוולים בגין לשון הרע באינטרנט ורואה בו מדיה ככל אמצעי פרסום אחר כגון רדיו, טלוויזיה, עיתון וכדומה. הפסיקה מכירה באחריות עורכי האתרים ובעליהם לחשיפת שמות המעוולים וזאת באמצעות צווי בית משפט ואולם כפי שנכתב במאמר זה חסמו משום מה בתי המשפט את אפשרות הגישה למעוולים למעט במקרים בהם נקבע כי הפרסום נכנס להגדרות סעיף 6 לחוק או במקרים בהם זהות המעוולים ידועה לכל.

מכל האמור נראה כי כיום ההלכות בעניין לשון הרע באינטרנט הן כדלקמן:

1. מפרסם לשון הרע באינטרנט יהיה אחראי בנוזיקין לכל דבר ועניין כפי שהיה אחראי לו פרסם דבר לשון הרע בכל אמצעי תקשורת אחר.
2. באם אתר האינטרנט בו פורסמו הדברים המעוולים הנו אמצעי תקשורת ע"פ הגדרתו בחוק כדוגמת עיתון מקוון אזי קיימת אפשרות סבירה כי גם עורך האתר יהיה חייב בנוזיקין.
3. באם האתר אינו נחזה כעיתון מקוון אזי לא תהיה אחריות לעורך האתר או בעליו בגין לשון הרע.
4. ישנה חשיבות מי הוא הגורם שהעלה את הדברים המעוולים לאתר והאם לעורך האתר או בעליו ישנה שליטה על החומר המועלה.
5. באם עורך האתר או בעליו קיבלו הודעה כי באתר מתפרסמים פרסומים המהווים לכאורה לשון הרע אזי קמה להם אחריות לבדוק את הפניה מכוח היותם שולטים על המידע המצוי באתר.
6. לעורך אתר או בעליו תהיה אחריות להסיר לשון הרע באם אכן פורסמה כזו באתר והנה "עוברת" את המבחן האובייקטיבי גם אם האתר אינו נחזה כעיתון.
7. אין הבדל כיום בפסיקה בין אתר אינטרנט, פורום ומייל לעניין לשון הרע למרות שבעתיד כך לדעת הכותב יהיו הבדלים בגישת הפסיקה כלפי כל אחד מאלו שכן אין דין אתר אינטרנט הפתוח לציבור הרחב כדין פורום המהווה קהילה סגורה לנרשמים בלבד בכל הנוגע לפרסומי לשון הרע.

8. בתי המשפט יורו לאתרים לחשוף שמות גולשים מעוולים רק במקרים בהם מדובר בלשון הרע הנוגעת לתחום הפלילי.
9. ראייה המובאת לבית המשפט מן המרחב הווירטואלי תתקבל ככל ראייה בתנאי שיהיה לה חיזוק כל שהוא כדוגמת עדות או ראייה נוספת או אמצעי אימות כל שהוא.
10. בשל אופיו של האינטרנט, בתי המשפט יתנו משקל להתנהגות הנתבע והתובע במרחבי האינטרנט עובר לפרסום לשון הרע ודבר זה יילקח בחשבון לעניין הפיצוי והאחריות. כך לדוגמא באם התובע והנתבע התעמרו אחד בשני באמצעות התכתבות הדדית בפורום אזי בית המשפט עשוי לראות בכך משום התגרות או התנהגות תורמת של התובע ודבר זה עשוי לבוא בחשבון בגובה הפיצוי ואף בשאלת האחריות כאמור.

רן פרנקל, עו"ד

הכותב הנו עו"ד ממשרד פרנקל ושות' המתמחה בתחום המשפט האזרחי-מסחרי ובדיני אינטרנט.

אין באמור במאמר זה משום יעוץ משפטי ו/או חוות דעת מחייבת. כל האמור במאמר זה על דעתו של הכותב בלבד.

לתגובות ניתן לפנות באמצעות מייל info@ranfrenkel.com או בטלפון 03-5107677

כתובת המשרד באינטרנט www.ranfrenkel.com